

Dkt. Elaine Phillips, Fasihi ya Agano la Kale, Hotuba ya 6, Mazingira ya Kijiografia

© 2024 Elaine Phillips na Ted Hildebrandt

Habari za asubuhi. Amani ya Kristo iwe nawe. Na iwe nawe.
Asante. Ninaihitaji. Tujaribu hilo tena. Amani ya Kristo iwe nanyi. Na pamoja nanyi.

Kwa njia, mwishoni mwa darasa leo, nawatakia Shabbat Shalom, ambayo itakuwa mwisho wa kitabu, unajua, amani ya Kristo, na kisha Shabbat Shalom mwishoni mwa darasa, pumziko la Sabato. Amani ya Sabato, samahani.

Angalia matangazo. Huenda isiwe jambo la kutia moyo sana kuzungumzia mtihani.

Natumaini ulikuwa na siku nzuri Jumatano. Je, ulikuwa na siku nzuri Jumatano? Toka nje na ufurahie theluji? Tunapaswa kufanya mgandamizo mdogo kutokana na hilo, kwa sababu nataka kujaribu na kuendelea na ratiba. Kwa kweli, moja ya sababu zangu za kujaribu kuendelea na ratiba ni kwamba sipendi sana kutoa mitihani Jumatatu, kwa sababu hiyo inakulazimisha kusoma Jumapili.

Na ingawa unaweza kuwa unafanya hivyo hata hivyo, sitaki kuwa chanzo chake, kwa sababu mimi ni mtu wa Sabato. Kwa hivyo, tutazungumzia zaidi kuhusu hilo baadaye. Lakini kwa vyovyote vile, nataka kufanya mtihani Ijumaa, na hiyo ndiyo sababu yangu ya kufanya hivyo.

Kwa hivyo, tutapunguza mihadhara inayomhusu Isaac Jacob, kwa upande mmoja, na kisha Joseph. Na kama nilivyosema katika barua pepe yangu kwenu, nadhani hilo linawezekana kabisa, kwa sababu nadhani wengi wenu mnayajua masimulizi ya Joseph vizuri. Kwa hivyo, tutachukua masomo ya kitheolojia kutoka humo.

Fomu ya mtihani, mnaweza kusoma hili wenyewe. Mimi hujaribu kila wakati kutoa kidokezo kidogo mapema kuhusu swali la insha litakuwaje. Huu ni mtihani wa pointi 100, na swali la insha lina thamani ya pointi 20.

Na ninapokuambia mapema kile kitakachozungumzia, hiyo ina maana kwamba nataka kusoma jambo halisi. Ikiwa ni jambo la ghafla kabisa, unaweza kuendelea na mambo yasiyo na maana au kuiga. Lakini ikiwa unajua mapema kwamba hili ndilo mada, tafadhali jiandae.

Jua kile Youngblood anasema kuhusu masuala haya. Jua kile tunachosema darasani. Fikiria mifano ya kibiblia.

Fikiria jinsi inavyotumika katika maisha yako kwa sababu hiyo ndiyo itakuwa nguvu ya swali. Kwa hivyo jiandae mapema kuhusu hilo. Kisha, mfululizo wa sera za mitihani huchapishwa katika sehemu ya Matangazo ya Ubao Mweusi.

Tafadhali angalia hayo, kwa sababu kuna mambo muhimu kuhusu kinachotokea ikiwa kuna zoezi la kuzima moto na kadhalika. Kwa hivyo angalia hayo. Daima ni jambo la kufurahisha katika mtihani wa kwanza katika darasa hili, kwa sababu baadhi ya sera zinahusiana na mahali ambapo mitihani iko.

Kwa maneno mengine, watakuwa kwenye viti vyenu, na kadhalika, na kadhalika. Na unaweza kujua kila wakati ni nani amekuwa akiruka darasa mara kwa mara na ni nani ambaye hajali kwa sababu wanaingia na hawajui la kufanya. Kwa hivyo, unajua, unaweza kuwa mchafu na kunitabasamu Ijumaa ijayo ikiwa ndivyo ilivyo.

Najua hiyo ni utovu wa adabu kidogo, lakini tutakuwa na tabasamu letu la faragha pamoja. Sitaimba leo. Ninahitaji siku moja zaidi.

Tutaimba Jumatatu, Bwana akipenda. Lakini nataka kuchukua muda kukutambulisha kwa zaburi ya jiografia ya kihistoria. Kuna nyingi.

Lakini hii ndiyo ninayoipenda zaidi. Tutazungumzia kidogo tu kuhusu zaburi hii, kwa sababu ni utangulizi au muendelezo mzuri wa hotuba ya leo. Na, bila shaka, basi inatupa misingi mizuri ya kusali pamoja pia.

Kwa hivyo, ikiwa una Biblia zako na ikiwa una nia ya kurejea Zaburi 133, ndivyo tutakavyofanya. Mojawapo ya sababu zangu pia za kuzungumzia zaburi hii ni kwamba ni nzuri kuimba pamoja. Kwa hivyo, tutakapojifunza hii, tutakuwa na, mara tu nitakapokuwa tayari kwa sauti, zaburi mbili ambazo tunaweza kuimba tunapoanza darasa.

Lakini kwa vyovyote vile, Zaburi 133, hii hapa. Hiyo ndiyo aya ambayo tutaimba hatimaye, sawa? Jinsi ilivyo vizuri na ya kupendeza ndugu na dada wanapokaa pamoja kwa umoja. Naam, hebu tuendeleo kidogo tu.

Subiri kidogo. Namaanisha, ni nini kizuri kuhusu mtu kuja na kumimina mafuta kichwani mwako? Inasikika kama kitu ambacho ningemfanyia dada yangu nilipokuwa nitemkasirikia. Haisikiki kama baraka, sivyo? Au dada wanaoishi pamoja kwa umoja? Mafuta ya thamani yaliyomiminwa kichwani, yakishuka kwenye ndevu, yakishuka kwenye ndevu za Haruni, yakishuka kwenye kola ya mavazi yake.

Acha nimalizie zaburi, kisha nitasema mambo kadhaa. Kuhusu suala la mafuta, utatafsirije hilo? Kuna viwango viwili ambavyo tunaweza kuelewa hilo, na vyote viwili ni muhimu sana. Una mawazo yoyote? Mary? Samahani, sema tena.

Na hasa upako wa nani katika kesi hii? Ni Haruni, sivyo? Na Haruni, bila shaka, ni kuhani mkuu. Yeye ndiye mpatanishi kati yetu na Mungu, na, bila shaka, upako hapo una umuhimu mkubwa wa kitheolojia katika suala la ufikiaji wetu na uhusiano wetu na Mungu. Kuna mengi zaidi ya kusema kuhusu hilo.

Kuna kitu kingine chochote kuhusu mafuta? Unajua, jipeleke kwenye hali ya hewa ya joto kali na kavu. Huenda ikawa wazo zuri hivi sasa kwa kuwa umetoka nje, lakini Israeli ni hali ya hewa ya joto na kavu sana. Kwa kweli, unapoangalia baadhi ya kazi za sanaa kutoka Misri na Misri ya kale, kuna picha zilizochongwa kwenye mawe za watu wakileta mabakuli ya mafuta kumiminiwa vichwani kama ofa ya ukarimu.

Ngozi yako inapopasuka na kukauka, hii ni aina ya kitu kinachotuliza sana. Kwa hivyo, unajua, fikiria viwango hivi viwili kwa upande wa mafuta yanayomiminwa kichwani, na hiyo ikiwa mfano wa kuwakilisha umoja, utulivu, na urejeshaji.

Tutasema zaidi kuhusu mafuta ya zeituni baadaye kidogo leo. Kwa hivyo, kwa vyovyote vile, ningeweza kusema mengi zaidi kuhusu hilo kuhusu kuhubiri kutokana na hilo na umoja, lakini sitaenda huko sasa hivi.

Tuchukue muda wa kuomba pamoja, kisha tutaingia kwenye mada yetu ya siku hiyo.

Ee Mungu mwenye neema, Baba yetu wa mbinguni, Mkombozi wetu wa thamani, Roho Mtakatifu wa kweli, tunaomba tunapofungua maandiko leo katika muktadha wa jiografia na katika muktadha wa historia kwamba ungetufundisha. Baba, tunaomba ujazo wa roho yako. Nisaidie kufundisha waziwazi.

Msaidie kila mmoja wetu kujifunza vizuri ili maandiko yaweze kuwa hai kwa njia mpya na tofauti. Na Baba, tungeomba kama tunavyohimizwa na zaburi hii kwamba ungetusaidia kufanya kazi kwa bidii katika kuishi pamoja na kuishi pamoja kama ndugu na dada katika Kristo kama viungo vya mwili wake. Tunaomba hivyo kwa ajili ya darasa hili.

Tunaomba kwa ajili ya chuo hiki. Tungeomba kwa ajili ya watu wako, kwamba ungetusaidia kuwa mwangaza, kwamba watu wajue kwamba tunakupenda na kwamba unatupenda na tunapendana. Tunaomba mambo haya kwa jina la Kristo kwa shukrani. Amina.

Naam, hebu tuendeleo na tuone tunachoweza kufanya kwa siku hiyo. Hapa, tunazungumzia kuhusu asili ya kijiografia na kihistoria.

Tutasonga mbele haraka, najua hilo. Ninahisi kwamba, katika baadhi ya matukio, tumeanza polepole muhula huu kwa sababu darasa la Jumatatu pia lilikuwa fupi, na kisha tukakosa Jumatano. Kwa hivyo, tutajaribu kupitia hotuba hii yote leo.

Endelea kunisikiliza. Hata hivyo, hata hivyo, hilo halizuii kuuliza maswali. Ikiwa una maswali, tafadhali, tafadhali, kwa vyovyote vile, uliza.

Hapa kuna moja kwako. Ili tuanze, unajua, umefanya utafiti kuhusu ramani zako. Natumai umepakua ramani hizo na kufanya kazi zilizopangwa hapo.

Ni miji gani kati ya ifuatayo iliyoko kaskazini magharibi mwa Mesopotamia? Nani angechagua Uru? Kuna kura zozote za kuchagua Uru? Hakuna anayechagua Uru. Je, kuna yeyote anayechagua Shekemu au Shekemu? Hakuna kura za kuchagua Shekemu. Vipi kuhusu Sumer? Nilipata kura chache za kuchagua Sumer.

Tatu au nne. Vipi kuhusu Harani? Sawa, wengi wetu tunaelekea Harani. Kwa nini hilo ni muhimu? Wale kati yenu mliosema Harani.

Je, kuna yeyote anayetaka kusema kwa nini hili ni muhimu? Nimefurahi unajua, hilo ni jambo zuri. Je, hilo ni jambo la kuinua mkono? Ibrahimu atakuwa na... Ndiyo, atatoka Uru, lakini atakwenda kutua pamoja na Tera na familia yake huko Harani kwa muda mrefu. Na anapomtuma mtumishi wake kurudi kuchukua mke au mwanawe, hilo ndilo eneo ambalo wataenda pia.

Kwa hivyo, familia iko hapo. Inakuwa muhimu sana. Kwa kweli, unaendelea vizuri sana.

Naam, tuendelee na mambo. Hilo lilikuwa swali la utangulizi tu. Huenda likajitokeza kwa ajili ya mtihani wakati mwingine.

Sijui. Vipi kuhusu baadhi ya fasili, kwanza kabisa? Hizi ni fasili rahisi kupita kiasi, sawa? Lakini angalau zitatupatia mfumo. Tunapozungumzia jiografia, tunazungumzia kuhusu utafiti wa ardhi.

Bila shaka, hiyo ndiyo maana ya sehemu hizo mbili za neno hilo, ambalo limetokana na Kigiriki. Utafiti wa ardhi. Kwa maneno mengine, huu ndio kipimo cha anga.

Tunazungumzia kuhusu nafasi-wakati. Huu ndio mwelekeo wetu wa anga. Nitakuwa na mengi ya kusema kuhusu matokeo ya hilo baada ya muda mfupi tu.

Ufafanuzi wa pili wa msingi. Historia. Tena, kwa wale ambao ni wataalamu wa historia na mnachukua au mtachukua kozi ya historia, kuna mengi zaidi ya kusema kuhusu ufafanuzi wa historia, na ninajua hilo.

Lakini kwa madhumuni yetu, tunapozungumzia historia, tunazungumzia mfululizo wa matukio yanayojitokeza. Hiyo ina maana ya kipimo cha muda. Kwa hivyo, tuna nafasi-wakati ambayo itachangia jinsi tunavyoelewa hili.

Mahali, ukitaka. Ubao wa chesi ni kipimo cha anga. Jinsi mambo yanavyoendelea katika mchezo huo wa chesi kitakuwa kipimo chetu cha muda.

Kwa hivyo, shikilia hilo kidogo. Hilo linaweza kutusaidia katika kufikiria sehemu hizi mbili za taaluma ya jiografia ya kihistoria. Sasa, bila shaka, ikiwa unafikiria, moja ya mambo unayotambua, labda kwa hisia ya kuzama tumboni mwako, ni kwamba hii ina maana ya ramani na tarehe.

Sina haja ya kukariri tarehe nyingi sana, lakini kutakuwa na baadhi ambazo tutahitaji kujua kadri muhula unavyoendelea. Lazima ufanye hivyo kwa ajili ya historia. Sawa, haya ni mambo machache zaidi ya kufikiria.

Kwa nini tunajifunza mambo haya. Ningekuuliza swali hilo, isipokuwa unalo katika muhtasari wa hotuba yako kwa upande wa jibu. Kwa hivyo acha nielezee mambo haya kidogo tu.

Jiografia, iwe tunatambua au la, ni zaidi ya kujifunza ramani tu kwa sababu unapofikiria unapoishi, inakuumba wewe ni nani kwa kiasi kikubwa. Kwa kweli inaumba. Kwa hivyo, inaumba wapi na jinsi watu wanavyoishi na inatusaidia kuelewa jinsi historia inavyoendelea.

Hapa kuna mfano tu wa aina mbalimbali za bustani. Ni wangapi kati yenu mnaishi mahali fulani milimani? New Hampshire, Vermont, kaskazini mwa New York, kitu kama hicho, sawa? Sio wengi sana. Sawa, ni wangapi kati yenu mnaishi mahali fulani kati ya Jiji la New York na Washington, DC? Wengine wenu mnaishi wapi? Nyote mko katika aina hii ya jiji kuu kuanzia Jiji la New York hadi Washington. Je, unafikiri maisha yenu ya kukua yalikuwa tofauti kidogo na yale ya watu wetu kutoka Vermont, New Hampshire, na Adirondacks? Unaweza kubashiri walikuwa hivyo kwa sababu msongamano wenu wa watu ni tofauti sana, ni wazi, kati ya hao wawili.

Hilo linaunda sana katika suala la utamaduni, katika suala la lugha, katika suala la mitazamo ya ulimwengu, aina zote hizo za mambo. Vivyo hivyo ni kweli katika Israeli. Watu walioishi katika eneo kati ya Shekemu, walilitaja muda mfupi uliopita, hadi chini kabisa Betheli, kupita Yerusalemu, kupita Hebroni, hadi Beersheba, watu hao wanaishi katika eneo la nchi ya vilima ambalo lingekuwa sawa na Vermont, New Hampshire.

Ilhali watu wanaoishi katika uwanda wa pwani, hasa Wafilisti, ni aina ya watu wa ulimwengu wa siku hizi. Sisemi kwamba kila mtu anayeishi kati ya Boston na Washington, DC, ni Mfilisti. Usinielewe vibaya, lakini unaelewa wazo, sawa? Sawa, historia.

Siku ya kwanza tulipokuwa na darasa, moja ya mambo niliyofanya ilikuwa ni kuwasomea 1 Wakorintho 10, mstari wa 1 hadi 13, ambapo Paulo anasema, mambo

haya yaliyowapata Waisraeli yako kama masomo kwetu. Unakumbuka hilo? Na kwa hivyo hapa tuna muhtasari wa hilo bila marejeleo, na hilo ni hili tu. Historia ina masomo kwetu.

Mara kwa mara, tunawaona watu wa Mungu wakikombolewa, wakiokolewa kwenye Bahari Nyekundu, wakijikwaa na kuyumba, kama tunavyofanya mara kwa mara. Kwa hivyo kuna masomo mengi muhimu hapo. Tunaona uvumilivu na neema ya Mungu pia kwa sababu Mungu huingilia kati kwa niaba ya watu wake.

Kwa hivyo, mambo haya mawili ni vipande vidogo vidogo vya sababu ya kusoma jiografia ya kihistoria. Una maswali yoyote kabla hatujaendelea? Sawa, endelea. Hapa kuna ramani kidogo, na nadhani ni bora niwe na kiashiria changu kidogo.

Nitakachofanya, katika dakika chache zijazo, ni kuchukua vitu ulivyo navyo kwenye PowerPoint, au sivyo kwenye PowerPoint, tufanye hivyo tena, katika muhtasari wa hotuba, na kuviweka kwenye ramani hii, kisha tutaviangalia pia kwa maandishi. Kwa hivyo, kwanza kabisa, raia wakuu wa ardhi, ukitaka. Hapa kuna Mesopotamia.

Sawa, inamaanisha kati ya mito. Watu wengi wanafikiri hiyo inarejelea mito ya Tigri na Frati. Kuna tofauti fulani ya maoni kuhusu hilo.

Tunaweza kuzungumzia hilo baadaye ikiwa una nia. Lakini Mesopotamia, hata hivyo, inarejelea hili. Na ninapotumia neno Mesopotamia, situmii neno la kijiografia.

Ninatumia tu neno la kijiografia. Siasa huingia hapo tunapoanza kuzungumzia Wababeli na Waashuri na watu hao wote. Wanaishi hapa Mesopotamia.

Mzunguko mmoja mkuu wa nguvu, basi, hapo hapo. Eneo la pili kuu la nguvu, umbo la ardhi, liko Misri, bila shaka. Pia tutazungumzia zaidi jinsi historia ilivyotokea wakati wa enzi ya nasaba ya Misri kadri njia ilivyotokea.

La tatu, ambalo si lazima liwe maarufu sana katika maandishi ya Agano la Kwanza, lakini hata hivyo, tunahitaji kukubali kwamba lipo pale kwa sababu ni muhimu sana, ni Anatolia, hapa juu. Tutakuwa na watu wanaoitwa Wahiti wanaoishi huko juu. Kuna wanaoitwa Wahuria waliopo.

Ingawa hatuzioni kila mara kwenye kurasa za Biblia, si kwamba hazina umuhimu. Kwa hivyo, Mesopotamia, Misri, Anatolia. Nimeizunguka Aramu hapa pia kwa sababu kadhaa.

Kwanza kabisa, daima iko mstari wa mbele kati ya nchi hii ndogo ya Israeli, ambayo nitasema zaidi baada ya muda mfupi, na vikosi vikubwa huko Mesopotamia. Aramu ina jina lingine. Ni nini? Inaanza na Syria Kusini, sawa, Syria.

Aram ni tafsiri ya Kiebrania Aram, Aram, lakini mara nyingi hujulikana kama Syria. Usichanganye na Ah-Syria. Tutakuwa na mengi ya kusema kuhusu hilo baadaye.

Sawa, kwa hivyo ni kama eneo la kizuizi hapa. Pia limezungukwa kwa sababu ni eneo ambalo tulilitaja muda mfupi uliopita tulipozungumzia kuhusu eneo la Harani na familia ya Ibrahimu, kwa namna fulani likiishi humo, na kwa hivyo, hilo likiwa mahali ambapo kungekuwa na usafiri wa kwenda na kurudi. Sasa, hizo ni vituo vyetu vikuu vya kisiasa, ardhi, ardhi, na ardhi kubwa ambazo huwa vituo vya kisiasa, na ni muhimu kuzizingatia.

Mojawapo ya sababu ambazo ni muhimu kuzingatia ni hii tu. Unajua asili ya mwanadamu kama mimi ninavyoijua, na labda unajua asili ya mwanadamu ya kimfumo, kwa maneno mengine, mifumo mikubwa ya kisiasa. Kama vile watu binafsi mara chache huridhika na kile tulicho nacho, sisi hutaka zaidi kidogo ndivyo mataifa yamekuwa hivyo hapo awali, kila mara yakitaka zaidi kidogo, na kwa hivyo watu walioishi Mesopotamia, kama vile Waashuri na Wababeli hasa, walitambua vyema kwamba hapa Misri kulikuwa na kikapu cha mkate cha Mashariki ya Karibu ya kale kwa sababu ya Mto Nile.

Walikuwa na simbamarara na Frati, lakini hizo hazikuwa na manufaa sana katika kukuza vitu kwa sababu nyingi, kama vile mafuriko, chumvi, na vitu vingine vyote. Kwa hivyo, mara nyingi kulikuwa na trafiki ya kijeshi kupitia hapa. Misri iko hivyo hivyo.

Wanapoanza kunyoosha misuli yao, sawa, kama tungeweza kuhamia hapa, unajua, tungeweza kupata mafuta ya zeituni, mm, zabibu, ambazo hutengeneza divai, mm, vitu vizuri. Na kwa hivyo, kila wakati kuna trafiki ya kurudi na kurudi kupitia hapa, ambayo ni trafiki ya kijeshi. Kwa hivyo, unapofikiria vituo vyako vikubwa vya umeme, Anatolia, na Wahiti, haswa huko juu, kutakuwa na trafiki hapa.

Sasa, utasema, kwa nini kupitia huko? Naam, hilo linatupeleka kwenye vizuizi vyetu. Jangwa la Arabia, kizuizi kikubwa. Vyanzo vichache vya maji vya thamani.

Sasa, bila shaka, tunaweza kuruka juu yake. Unaweza kumchukua Humvee kupitia hapo, mambo ya aina hiyo yote. Sikuweza kufanya hivyo wakati huo, kwa hivyo watu walipokuwa wakisafiri, hata kama ungeenda kutoka Uru, ambayo ni nukta nyeusi, ungelazimika kupanda upande huu na hatimaye kugeuka chini na kwenda kusini na kusini-magharibi kupitia Misri. Jangwa la Arabia, kizuizi kikubwa.

Jangwa la Sinai, kizuizi kidogo, lakini bado kizuizi pale pale. Kidogo sana kwangu kuandika kitu. Na kisha, bila shaka, hicho ni kizuizi kimoja.

Kizuizi kingine kitakuwa Bahari ya Mediterania. Hakuna msongamano mwingi wa baharini katika karne za mwanzo tunaozungumzia tunapozungumzia Agano la Kale. Baadaye zaidi, hakuna shaka kuihusu, lakini si katika karne zetu za awali.

Kwa hivyo, trafiki ya baharini inapita hapa. Je, ninaelewa hilo? Na kwa hivyo, una daraja la ardhi hapo hapo. Hilo lina uhusiano mkubwa na kile tunachozungumzia, na nitasema zaidi kuhusu hili baadaye tutakapozungumzia kuhusu Israeli kama uwanja wa majaribio ya imani.

Mungu amechagua kuwapanda mahali ambapo maisha ni hafifu kidogo kutokana na muktadha wa kijiografia wa kisiasa. Daima kuna tishio la maadui kupitia hapa. Baraka na laana katika agano zinahusiana na ardhi, na moja ya vipengele vya ardhi ni usalama au ukosefu wa usalama.

Kama ni watiifu, baraka za usalama, uhuru kutokana na mashambulizi ya adui, n.k. Kama ni watiifu, mojawapo ya njia ambazo Mungu hutumia kuwaadhibu watu wake itakuwa ni shambulio la adui, na tutazungumzia baadhi ya watu hao watarajiwa baadaye kidogo leo. Sawa, hebu tuangalie hilo kwa maandishi.

Na tena, umeona haya yote, kwa hivyo tumeyaweka kwenye ramani. Miundo mikubwa ya ardhi tunaijua. Tumeona vizuizi, na tumeona daraja la ardhi.

Kwa hivyo, hapa kuna Mesopotamia yetu, samahani, Misri na Anatolia, jangwa, Bahari ya Mediterania, nchi iliyo kati. Huu ndio msemu ninaotaka uwe nao akilini mwako—nchi iliyo kati.

Hivyo ndivyo Israeli ilivyo. Ni ardhi kati ya vyombo hivi vya kijiografia, na daima kutakuwa na umuhimu fulani katika hilo. Ni ardhi kati ya mambo mengine pia.

Nitafika kwa hayo hivi punde. Tutafika katikati au kwenye uwanja wa majaribio wa imani. Je, ninazungumza Kiingereza? Je, tuko vizuri hapa? Sawa.

Tuongezee hilo kidogo, kwa sababu sio tu kwamba tuna masuala ya kijiografia tunayohitaji kuzungumzia, bali pia tunahitaji kuzungumzia kuhusu uzazi, maji. Maji ni muhimu kwa ustaarabu. Nimezungushia majina ya Tigri na Frati hapa ili uweze kuyaona, kwa sababu yale yaliyo nyuma huenda yasiweze kuona Tigri na Frati.

Mito miwili mikubwa labda hutoa ufafanuzi zaidi kwa sehemu kubwa ya hilali yetu yenye rutuba. Ninasema hivi kila mwaka, kwa hivyo nahisi kama niko kwenye hali ya rekodi iliyovunjika hivi sasa, lakini ikiwa una shida kukumbuka ni mto gani ni upi, hii ndiyo njia yangu ya kufanya hivyo, kwa sababu mimi ni mnyenyekevu na lazima nifikirie vidokezo vidogo vya kusaidia. Tigris iko juu, T na T. Je, hiyo inakusaidia hata kidogo? Tigris iko juu.

Kwa hivyo, unapofikiria Mto Tigri, ni huu unaopanda moja kwa moja hapa. Mto Frati, mara tu unapotengana, huenda njia yake tofauti na kupanda kuelekea upande huu. Na kuna mito mingine muhimu, Mto Khabur, inayoingia hapo, ambayo hufanya eneo hili, si lazima ujue hili, lakini baadhi ya watu wanafikiri kwamba wakati neno Mesopotamia lilipoanzishwa kwa mara ya kwanza, halikumaanisha eneo hili lote hapa.

Inarejelea tu mito miwili kati ya Frati, tawi hilo la Frati, na Khabur hapo. Lakini hiyo ni hadithi nyingine. Usijali kuhusu hilo.

Kwa vyovyote vile, Tigri na Frati hufanya eneo hili kuwa eneo lenye rutuba ya kilimo. Tena, kulikuwa na matatizo kwa sababu Tigri na Frati zilipojaa matope na kufurika uwanda wa mafuriko, hazikufanya mambo kama yale ambayo Nile hufanya. Nami nitazungumzia zaidi kuhusu Nile baada ya muda mfupi.

Kwa hivyo, majiji ya Mesopotamia yalilazimika kukabiliana na uchimbaji wa mchanga na mifereji, matatizo ya chumvi kwenye udongo, na kadhalika, ambayo hayakuwa na rutuba kama hiyo. Hapa chini tuna Mto Nile. Tena, labda ni vigumu kuona, lakini nimejaribu kuuzungusha.

Nile ni mto wa ajabu. Mto Nile, unapotoka kusini hadi kaskazini, hilo ni moja ya mambo ya kuvutia, unatiririka kutoka kusini hadi kaskazini. Una matawi mawili mbali zaidi kusini kuliko Misri, na kila mwaka, kwa ukawaida wa ajabu, hufurika.

Inaleta udongo na udongo mzuri na wa ajabu uliotajirishwa, na kuuweka kwenye uwanda wa mafuriko huko Misri, au niseme huko Misri, na kisha mafuriko hayo yanapopungua, hili ni eneo bora la kupanda. Unapoona picha za Misri, unapovuka Bonde la Nile, ni tasa, isipokuwa mabwawa machache upande wa magharibi. Lakini Bonde la Nile lenyewe ni la ajabu katika suala la rutuba na uzalishaji wa kilimo.

Jambo lingine zuri kuhusu Mto Nile ni kwamba hauna milipuko mingi ya maji na kadhalika. Ni nzuri kwa usafiri na mawasiliano. Safari nyingi za kwenda na kurudi, kutoka kusini hadi kaskazini kwenye Mto Nile.

Je, unapata picha kwamba Mto Nile ni muhimu sana? Mto Nile ulikuwa muhimu sana katika suala la rutuba yake ya kilimo pamoja na mambo yote ya usafiri wa mawasiliano kiasi kwamba ulichukuliwa kuwa mungu, hasa katika hesabu ya awali. Mmoja wa miungu mikubwa katika uelewa mzima wa mambo ya miungu mingi wa Misri. Jua lilikuwa lingine, unajua, la aina zote, lakini Mto Nile ulikuwa nguvu kubwa.

Sikukuu nyingi za kidini zilijitokeza katika muktadha wa Mto Nile, na tunaweza kuanza kuelewa ni kwa nini mara tutakapoelewa baadhi ya sifa hizo, kama nilivyotaja. Naam, kuna duaradufu la tatu hapa, hili hapa. Huoni mito yoyote mikubwa.

Namaanisha, ukiangalia kwa makini, unaona Mto Yordani nyuma ya mstari wangu mweupe, lakini niamini, hiyo haina uhusiano wowote, sawa, haina uhusiano wowote na rutuba ya kilimo ya ardhi kwa sababu mwinuko ni mdogo sana. Katika ncha ya kusini ya Mto Yordani, kabla tu ya kuingia Bahari ya Chumvi au Bahari ya Chumvi, iko chini ya usawa wa bahari kwa takriban futi 1,200 hadi 1,300, sivyo? Maili 12 tu magharibi mwa jiji la Yerusalemu, uko juu ya usawa wa bahari kwa takriban futi 2,500. Hakuna mtu atakayebeba maji yake kutoka Mto Yordani hadi eneo hilo la vilima.

Sawa, kwa hivyo rutuba ya eneo hili haitoki Mto Yordani, ingawa baadhi ya watu wanaweza kushawishika kusema hivyo. Kimsingi inatokana na mvua, nami nitaelezea zaidi kuhusu hilo kwa muda mfupi tu. Mvua wakati wa baridi, umande wakati wa kiangazi.

Israeli ina misimu miwili. Moja ni msimu wa mvua. Ikiwa ni mwaka mzuri, msimu wa mvua hudumu kuanzia karibu Novemba hadi, sawa, Oktoba, kwa kweli, hadi mwanzoni mwa Aprili, na tutasema zaidi kuhusu mvua za mapema na za baadaye baada ya muda mfupi.

Ikiwa ni mwaka mbaya, basi huenda mvua inanyesha Desemba hadi Machi tu, lakini mvua na kisha umande. Kwa hivyo hizo ndizo vyanzo vyetu vitatu vya hilali yenye rutuba. Sasa, hebu tuzungumzie haya.

Naam, tuseme tu kwamba tayari nimetaja hili. Nitaangazia athari za Bahari ya Mediterania, kwa sababu hiyo ndiyo itakayokuwa mzalishaji, ukitaka kuiweka hivyo, wa mvua yetu ambayo ni muhimu sana kwa Israeli. Sawa, uko tayari kuendelea? Ninaona baadhi yenu mkikimbia huko kuandika.

Hakikisha yote yapo. Sawa. Tutazungumzia kuhusu mandhari ya kipande hiki kidogo cha ardhi hivi karibuni, na utaona picha zake, lakini amini sasa kwamba kukimbia kutoka kaskazini hadi kusini na mkunjo kidogo, kwa hivyo hiyo ni aina ya kaskazini, kaskazini mashariki, kusini, kusini magharibi, kukimbia kutoka kaskazini hadi kusini ni safu ya milima inayoendelea.

Kwa hivyo fikiria kwa muda mfupi. Upande wa magharibi, tuna bahari. Upande wa mashariki, tuna jangwa, na katikati yake kuna milima.

Sasa hebu tuone kitakachotokea. Hewa inayopanda, ikipoa juu ya bahari, ikiwa na unyevu mwingi. Unajua hali ilivyo ukiishi karibu na pwani, hata kama unaishi hapa.

Wakati wa kiangazi mwezi Julai, unajua hali hiyo ikoje? Kuna unyevunyevu, sivyo? Kwa hivyo, wakati wowote unapoishi karibu na maji mengi, kutakuwa na

unyevenyevu, na kwa hivyo, hewa yenye unyevenyevu juu ya Bahari ya Mediterania itapanda. Inasonga. Pepo zinazovuma ni kutoka magharibi hadi mashariki.

Kwa njia, nafanya hili kuwa rahisi sana. Kuna mengi zaidi, lakini elewa tu maana ya mvua na umande. Mawingu haya yenye unyevenyevu yanapohama kutoka magharibi hadi mashariki, yanapanda juu ya safu hiyo ya milima, na bila shaka, kama yanavyofanya, basi mvua itanyesha ikiwa utafanya hivyo.

Kutakuwa na mvua kwenye miteremko ya magharibi, na kwa hivyo unapoiangalia Israeli yote, mteremko wako wa magharibi utakuwa karibu mahali ambapo mvua itanyesha. Ukifika juu ya kilele cha kilima hicho na kufika upande wa mashariki, unaishia na kivuli cha mvua. Jangwa ni kivuli cha mvua.

Nitakuonyesha ramani baada ya muda mfupi. Tutafika huko, sawa? Mvua pia huongezeka kadri mwinuko unavyoongezeka na kupungua kutoka kaskazini hadi kusini. Kwa kweli, hii ni sehemu ya kusini-magharibi ya Hilali Yenye Rutuba, na kwa hivyo kadiri unavyoendelea kusini, ndivyo mvua inavyopungua.

Hupungua, kama nilivyokwisha sema, kutoka magharibi hadi mashariki na mwinuko mrefu hadi chini. Sitatumia muda mwingi katika hili, lakini tukifikiria ardhi yetu kati ya hii, kumbuka pia tuna ardhi kati ya mikanda ya hali ya hewa. Kwanza kuna mikanda ya kimbunga na subtropic.

Hilo ndilo linalochangia hasa misimu miwili tuliyo nayo hapa, tofauti na misimu minne ambayo mimi na wewe tumekulia nayo ikiwa tumeishi karibu sehemu yoyote ya Marekani. Sawa, hii inamaanisha nini, na tena, najua nimeirahisisha kupita kiasi. Kuna mengi zaidi ya kusema hapa, lakini hii inamaanisha nini unapokuwa na ardhi kati ya bahari kwa upande mmoja na jangwa kwa upande mwingine, huku safu hizo za milima zikielekea huko kimkakati, tuna pembezoni mwa Hilali Yenye Rutuba.

Mahali pazuri pa Mungu pa kupanda watu wake kwa sababu, kama tutakavyoona tutakaposoma Kumbukumbu la Torati 11 hivi karibuni, hili ni eneo ambalo Mungu anaweza kutumia kama uwanja wa majaribio. Kama vile katika hali ya kijiografia, kama wangukuwa watiifu, Mungu aliwapa usalama. Hapa pia, kama wangukuwa watiifu, Mungu anaahidi kwamba nchi itatoa mazao.

Utakuwa na divai yako mpya, nafaka yako, mafuta yako, vitu vyote vya ajabu ambavyo ni sehemu muhimu ya kile ambacho eneo hili la dunia hutoa. Sawa, hebu tuangalie sasa ukiwa na ramani mkononi, ramani kubwa mkononi. Kwa namna fulani tunatoa muhtasari wa ardhi yetu kati ya dhana, sawa? Hiyo ndiyo tunayoendelea nayo.

Kwanza kabisa, tunganisha kati ya mambo yanayohusiana na hali ya hewa na hali ya hewa. Tayari nimesema. Kati ya bahari, baridi na unyevunyevu, na jangwa, moto na ukame, milima inayoingiliana.

Kwa hivyo, una uwezekano huo wa mvua nzuri ikiwa kweli Mungu atachagua kubariki kwa njia hiyo. Kwa njia, Israeli katika mwaka huu uliopita imekuwa na uhaba mkubwa wa mvua. Kwa hivyo, unajua, wanapaswa kupambana na mambo haya katika hali ya kisasa pia.

Inapanda na kushuka kwa namna fulani. Bahari ya Galilaya iko chini sana, chini sana, kutoka viwango vyake vya kawaida. Kwa hivyo, maisha ni mabaya sana pale pale kwa upande wa mvua na pia baadhi ya masuala ya kisiasa.

Kwa vyovyote vile, pia ni ardhi kati ya, tena, inayofupisha kile ambacho nimekisema, kati ya muktadha wa kijiografia wa kisiasa kwa sababu iko kati ya hasa Mesopotamia na Misri na mivutano ile niliyokuelezea hapo awali huku mataifa makubwa yakijaribu kushikilia daraja hili la ardhi la eneo la buffer katikati na kufika katika eneo lililo nje yake. Pia iko kati ya magharibi na mashariki. Sasa, hii inatupeleka katika mwelekeo tofauti kidogo, na nitataja mambo machache tu hapa.

Bado unaweza kuona hili leo, kwa njia, ukienda Israeli. Kuna mvutano katika jimbo la Israeli lenyewe kati ya watu wanaotoka katika familia zilizotoka magharibi, kama vile wahamiaji kutoka Marekani, kutoka sehemu za Ulaya, n.k., wale watu wanaoitwa Wayahudi wa Ashkenazi, na wale wanaotoka katika familia zinazoishi katika nchi za mashariki, Sphardim . Hawapatani vizuri kila wakati.

Kuna mgongano wa kitamaduni hapo. Wote ni Waisraeli, lakini hawaelewani vizuri sana. Na kisha, bila shaka, kuna mambo mengine yote ambayo ni sehemu ya eneo hili gumu sana pia.

Watu wanaotoka magharibi kwa kawaida huvamia Israeli kwa namna moja au nyingine, si mara zote kijeshi, lakini kwa ujumla hufanya hivyo. Kwa hivyo, kwa mifano kadhaa, kwa madhumuni yetu, tunaposoma Agano la Kale, nilitaja neno Wafilisti yapata dakika tano zilizopita. Hilo ni kundi la watu ambao wametoka mahali fulani hapa ndani.

Kuna mjadala mwingi kuhusu mahali ambapo Wafilisti walitoka, n.k. Lakini wametoka eneo hili, labda kupitia Uturuki, labda wakiwa na sehemu za kusimama huko Kupro, ambayo ilikuwa kitovu cha mambo mengi wakati huo. Lakini wanaishia kutulia hapa katika kile kinachoitwa Uwanda wa Wafilisti.

Ni wavamizi kutoka magharibi, ukitaka. Na kama umesoma Agano la Kale, unajua wanafanya maisha kuwa magumu sana kwa watu wa Mungu, ambao ni wale walio hapa. Kwa upande mwingine, watu wa Mungu wanapopandwa hapa, mara tu Mungu

anapowaleta katika nchi, una watu wa kawaida wanaohamama ambao wanafanya maisha kuwa magumu wakitoka jangwani.

Labda unatambua majina ya Wamidiani, Waishmaeli, Waamaleki. Watafanya mashambulizi makubwa hapa, hasa wakati wa waamuzi na nyakati zingine, na kufanya maisha kuwa magumu. Kwa hivyo magharibi na mashariki wanafanya mambo kwa njia hiyo pia ili kufanya hili kuwa eneo la majaribio ya imani.

Je, tuko vizuri hadi sasa? Sawa. Sasa, tumeangalia hili kwa namna fulani katika picha yake kubwa. Hebu tuone kama tunaweza kulipunguza na kuzingatia moja kwa moja ardhi iliyopo kati ya hizo.

Najua ramani hii ni ndogo sana, lakini lazima iwe hivyo ili kuingiza kila kitu humo. Kwa hivyo leta darubini zako ikiwa unaishi kwenye safu ya nyuma huko, ikiwa huwezi kuona kila kitu, nami nitajaribu kuonyesha mambo. Kwanza kabisa, tutafanya kazi kutoka magharibi hadi mashariki.

Hapa tuna uwanda wa pwani, hapa hapa. Nitarudi kwenye ramani hii baadaye kidogo na kuelezea mistari ya kijani. Kwa hivyo usijali kuhusu mistari ya kijani hivi sasa.

Tunazungumzia tu jiografia. Na uwanda wa pwani hapa una sifa kama uwanda wa pwani katika nchi yetu. Tena, chukua hatua kutoka Jiji la New York hadi Washington.

Hilo ni eneo tambarare la pwani. Ni tambarare, ni tambarare, miji mikubwa hukua, usafiri rahisi kwenda na kurudi, bila kukutana na vikwazo vingi hata kidogo. Na hivyo ndivyo inavyotokea na tambarare la pwani wakati huo.

Miji mikubwa ya kimataifa. Fikiria hivyo. Kwa hivyo uwanda wa pwani umegawanywa katika sehemu ndogo ndogo, lakini kimsingi tunataka tu kufikiria juu yake katika picha kubwa.

Sasa, neno letu linalofuata, utalipata hapa hapa, Shefela. Nina mabano yanayozunguka kwa sababu si lazima lieneze eneo lote la nchi. Kwa kweli, kusema ukweli, uwanda wa pwani haupatikani pia.

Kuna mahali ambapo mlima unajitokeza hapa nje, huo ni Mlima Karmeli. Tutafanya mambo yote tunayotaka kufanya na Mlima Karmeli tunaposimulia hadithi ya Eliya. Lakini hata hivyo, tukirudi Shefela, ukifikiria eneo hili lote, nilikuelezea kama aina ya safu kubwa, ndefu, ya kaskazini-kusini, kimsingi, ya milima.

Wale kati yenu kutoka Colorado hamfikirii milima huko Israeli ni kama milima yenu huko Colorado. Sio. Sio mikubwa hivyo.

Huenda zinafanana zaidi na milima ya kusini mwa New Hampshire. Lakini bado, muhimu, muhimu. Shefela linatokana na neno la Kiebrania linalomaanisha kuwa chini, kuinama, ukitaka, vipande vya chokaa.

Na kwa hivyo, tunachozungumzia ni mtazamo wa watu wanaoishi hapa juu wakiangalia chini juu ya hilo na kusema, hizo ni nyanda za chini, hizo ni nyanda za chini. Kwa kweli, nadhani NIV yako itatafsiri hili, nyanda za chini. Kwa hivyo, Shefela yetu itakuwa nyanda za chini chini ya nchi ya vilima iliyo hapa hapa.

Tena, usizingatie mstari wa kijani. Tutasema zaidi kuhusu hilo baadaye kidogo. Sasa, nchi hii ya vilima, Shefela, iko upande wa mashariki, imeinama, ni neno gani sahihi ninalotaka? Upande wa mashariki wake kuna jangwa.

Kwa hivyo kimsingi, una safu ya milima kama hii. Upande wa magharibi unanyesha. Kwa hivyo, ikiwa tuna mvua zetu zinakuja kutoka Bahari ya Mediterania, huu ndio mteremko ambao utakuwa na maji ya kutosha, na kwa hivyo, utakuwa na kilimo bora huko nje.

Kuna mambo mengi yanayohusiana na aina za udongo pia. Chukua Utangulizi wa Masomo ya Biblia. Tunafanya mengi sana na hilo.

Hili ndilo tunaloweza kufanya nalo hapa. Hata hivyo, kwenye mteremko wa mashariki, nilitaja kivuli cha mvua hapo awali. Mawingu yako hutoweka yanapopita juu ya vilima, na kwa hivyo hapa tuna kiashiria kilichovunjika.

Hilo hapo, hapo hapo, pori, nami nitawaonyesha picha baada ya muda mfupi. Pori, unajua, wale wenu, tena, kutoka kaskazini mwa jimbo lolote lile, Vermont, New Hampshire, New York, msifikirie dubu na misitu na vitu vya aina hiyo yote. Huu ni aina tofauti sana ya pori.

Naam, tukiendelea kidogo, tena, tukiendelea kuelekea magharibi kuelekea mashariki, tuna Bonde la Ufa. Ufukwe huu wote, njia yote. Kwa kweli, Bonde la Ufa, ni wangapi kati yenu mnaoujua kuhusu Chuo cha Bonde la Ufa? Je, mna marafiki wowote ambao wamesoma huko? Kiko wapi? Je, mnamjua Catherine? Ndiyo, uko sahihi kabisa, kiko Kenya, na hicho ndicho kijiolojia.

Huu ni mkono mmoja mdogo tu, lakini ukiangalia ramani, Bonde la Ufa linaelekea barani Afrika, hivyo ni mpasuko wa ajabu duniani. Linapopita katika eneo letu, kama nilivyosema, hata hapa, ni muhimu sana kwa sababu Yerusalemu, karibu hapo, futi 2,500 juu ya usawa wa bahari, mwisho wa kaskazini wa Bahari ya Chumvi, futi 1,300 chini ya usawa wa bahari, katika nafasi ya maili 12, kwa hivyo ni tone kubwa. Na ukitaka picha kidogo tu ya kitu hiki, mara tu unaposhuka kwenye Bahari ya Chumvi upande huu wa kaskazini, kwa njia, inakuwa na kina kifupi hapa chini, lakini mwisho wa kaskazini wa Bahari ya Chumvi uko karibu futi 1,100 chini ya usawa wa bahari.

Sasa, hebu tujaribu hilo tena. Ni kama futi 1,100 za kina cha maji. Sawa, kwa hivyo umeiweka futi 1,200 hadi 1,300 chini ya usawa wa bahari kwenye uso wa maji, basi kina cha maji ni kingine, kulingana na kiwango cha Bahari ya Chumvi, ambayo imebadilika-badilika sana, na kwa bahati mbaya inaendelea kupungua, lakini kwa vyovyote vile, kina kingine cha zaidi ya futi 1,000 za maji katika hatua hiyo.

Na kisha hapa kuna takwimu zinazonishangaza sana. Wamefanya sampuli za msingi katika ncha ya kaskazini ya Bahari ya Chumvi. Unajua, unachimba chini kwenye mashapo na kuona ni kiasi gani umefikia huko.

Nadhani ni kiasi gani cha mashapo kimekusanyika chini ya maji ya Bahari ya Chumvi kabla hayajafika kwenye msingi. Kuna utabiri wowote? Je, umesoma chochote kuihusu? Je, kuna yeyote anayetaka kukisia? Sitacheka, naahidi. Maelfu ya futi? Takriban futi 25,000 za mashapo.

Kwa hivyo, tuna muda mrefu wa vitu kuoshwa katika eneo hili, milenia nyingi. Lakini tena, hilo linatupa picha, aina fulani ya hisia ya jinsi Bonde la Ufa lilivyo mpasuko wa ajabu duniani, hata katika hatua hii. Sawa, hiyo ni mandhari ndogo tu.

Jambo hili hapa labda ndilo unalolijua zaidi kama Bahari ya Chumvi, lakini nitajaribu kuwa mwangalifu kuliita Bahari ya Chumvi kwa sababu hilo ndilo jina lake kwa Kiebrania, Yam HaMelech . Na cha kufurahisha ni kwamba, kuna uhai katika Bahari ya Chumvi. Kidogo sana, sawa, vitu vidogo sana, lakini bado, kuna uhai katika Bahari ya Chumvi.

Kwa hivyo, tutaiita Bahari ya Chumvi mradi tu nitakumbuka kufanya hivyo. Kati ya Bahari ya Chumvi na, au Bahari ya Chumvi, na eneo hili linalofuata la maji ni Bonde la Yordani. Huo ni Mto Yordani.

Ni umbali wa kati ya maili 60 na 65, lakini Yordani inazunguka kila mahali hapa. Haiendi moja kwa moja, ingawa ramani hiyo inaweza kuonekana kama hiyo. Kwa hivyo, mtiririko halisi wa maji wa Yordani uko karibu na maili 120 za mtiririko wa maji.

Kisha tuna Bahari ya Galilaya. Hatuna uhusiano mkubwa na Bahari ya Galilaya katika Agano la Kale. Hilo linakuwa muhimu hasa katika masimulizi ya Agano Jipya.

Na kisha eneo hili kaskazini mwao liliitwa Bonde la Hula. Neno Aravah , au labda utaiona mara kwa mara Arabah, B na V, tunapohama kutoka Kiebrania hadi Kiingereza, kubadilishana, sawa? Kwa hivyo unaweza kuiona katika maandishi yako kama Arabah ikiwa na B, lakini hutamkwa Aravah , kwa ajili ya mkanganyiko mdogo hapa. Utaona neno hilo, na wakati mwingine litarejelea sehemu fulani hapa kaskazini mwa mwisho wa kaskazini wa Bahari ya Chumvi, lakini pia linahusiana na eneo hili.

Sawa, haya ni mambo machache zaidi ya kuzingatia. Transjordan, bila shaka, hapa tu, mashariki mwa Bonde la Ufa. Na kisha Negev, neno lingine tunalotaka kuandika.

Negev itakuwa muhimu kwa mababu zetu, Ibrahimu, Isaka, Yakobo. Ni neno linalomaanisha kusini na kavu. Linamaanisha kusini na kavu, na hilo linafaa sana kwa sababu ndivyo hasa tunavyozungumzia.

Kwa ujumla, Negev itapata mvua ya wastani wa inchi 8, 10, 12 kwa mwaka. Hiyo si mvua nyingi, lakini wanaweza kufanya kilimo huko. Inavutia.

Nchi za Kaskazini, tunazo mbili hapa. Eneo ambalo, kwa mujibu wa Agano Jipya letu, tunalijua kama Galilaya. Halirejelewi kama Galilaya katika Agano la Kale, lakini mara tu ninapolijua,

Kwa hivyo, tutazungumzia kuhusu kaskazini au sehemu ya kaskazini ya nchi. Ina mwelekeo mdogo sana, cha kufurahisha ni kama sehemu ya kusini ya nchi katika Agano la Kwanza. Sawa, kwa hivyo ramani iko wazi? Sawa, tutachukua ziara ndogo tu ya kuona kupitia baadhi ya haya ili tu upate picha kuhusu jinsi baadhi ya vitu hivi vinavyoonekana.

Uwanda wa Pwani. Huu ni mji wa Ashkeloni, ambao ulikuwa mmoja wa miji mikubwa ya Wafilisti, kama unavyojua. Huu ni Siku ya Uhuru, kwa hivyo ukiangalia kwa makini sana, unaona pengine karibu magari milioni moja yameegeshwa huko nje.

Lakini hapa unapata hisia ya utanda, Bahari ya Mediterania, matuta ya mchanga wa pwani, na mabaki ya jiji kubwa sana huko nje. Kuhamia mashariki. Natumai unaona mambo niliyojaribu kutaja kwa maneno.

Sasa, hebu tuziangelie pia kwa macho. Hapa tunazungumzia vilima vya chini, vilima vya chini vinavyoelea. Kwa hivyo Shefela, nyanda za chini, vilima vya chini.

Inaingia moja kwa moja humo. Hili ni Bonde la Ela. Kuna nyoka huko.

Hilo ndilo bonde linalopanda juu, na huwa na alama nzuri ya satelaiti hapo. Bonde la Ela ni kitu ambacho tutatembelea kwa wakati mzuri tutakapowaona Daudi na Goliathi. Sawa, kwa hivyo tutakapowaona hadithi ya Daudi na Goliathi, itajitokeza hapa.

Utaona picha hii tena. Huko nyuma kabisa, tunaangalia magharibi kuelekea mashariki, na Vilima vya Yudea vipo hapo. Huo ndio ukingo wa eneo lote refu la Vilima vya Yudea.

Na sasa tuko katika nchi ya vilima. Nataka uone mambo matatu. Ndiyo maana kuna picha tatu.

Kwanza kabisa, angalia kwamba tofauti na uwanda wa pwani na tofauti na Shefela, tuna vilima vyenye mwinuko mkubwa. Kwa kweli, ni mwinuko sana, uko kwenye kivuli. Ni bahati mbaya kwamba tuna taa hizi angavu zilizowashwa.

Ungeiona vizuri zaidi kidogo. Lakini haya ni mabonde yenye mwinuko, yenye umbo la V. Unapofikiria nchi ya vilima, fikiria kama imetengwa, haifikiki, na inalindwa.

Watu wanaoishi kaskazini mwa New Hampshire milimani wana mazingira yaliyolindwa zaidi. Hakuna mtu atakayeandamana huko na kuichukua miji, sawa? Na kutakuwa na aina ndogo za majengo na miji na vijiji vilivyopo. Kwa hivyo hilo ndilo jambo la kwanza kutambua.

Eneo hili la milimani litakuwa eneo lililolindwa. Jambo la pili ninalotaka uligundue ni katika picha hii, tutarudi kwenye hilo baada ya muda mfupi, unaona barabara ya kisasa ikipita hapa, na cha kufurahisha ni kwamba, barabara ya kisasa inafuata sana mahali ambapo barabara ya zamani ingeenda kwa sababu itajaribu kufika karibu na kilele cha kilima na kuweka mwelekeo na njia sawa iwezekanavyo. Pamoja nayo, angalia mambo mawili.

Angalia rangi ya udongo. Ni nyekundu kidogo, sivyo? Udongo hapa, unapomomonyoka kutoka kwenye msingi wa chokaa, huwa na rutuba nyingi. Unaitwa terra rosa, yaani udongo mwekundu.

Na mara mvua inaponyesha, hutoa mavuno mengi. Tende, tini, zabibu, zeituni, vitu muhimu kwa mlo wa Agano la Kale. Na tena, Mungu hubariki mvua.

Hili ni eneo lenye tija. Udongo unatusaidia. Zaidi ya hayo, huleti matrekta makubwa na vifaa hapa kwa sababu haya ni mashamba madogo madogo.

Chokaa, tena, mwamba wa msingi, umeundwa katika eneo hili kiasi kwamba hutengeneza matuta kiasili. Kadri inavyomomonyoka, una matuta ambayo ni matuta ya mlalo, kama vile, ambayo watu wanaweza kuja, kuondoa miamba kutoka kwenye udongo, kusaidia kujenga matuta, na kwa hivyo kuwa na viwanja vidogo vizuri vya udongo na ardhi ya kulima, ambayo imekuwa ikiendelea, ni wazi wakati huo, kwa mamia na mamia ya miaka. Sawa, sasa tunataka pia kugundua jambo moja zaidi.

Hii ni nchi ya vilima ya Yuda ambayo tumekuwa tukiiangalia hapa. Hii hapa nchi ya vilima ya Benyamini. Nitasema hivi sasa kwa madhumuni yetu.

Huo ndio mji wa Gibeoni hapo hapo. Na Gibeoni iko katika eneo ambalo tuna aina ya uwanda mpana hapa. Endelea na hilo kwa sababu hili litakuwa muhimu sana katika

mkakati wa kijeshi tunapoanza kuzungumzia sio tu kuhusu ushindi wa nchi hiyo bali pia jinsi historia ya Israeli inavyoendelea kwa mamia ya miaka.

Kwa hivyo picha hizo tatu zinatupa hisia nzuri, nadhani, sawa, kipande kidogo kidogo hata hivyo, cha nchi ya vilima. Twende mashariki. Hapa kuna pori.

Sawa, kivuli cha mvua, tena. Kwenye mteremko ule wa magharibi ambao tumeuona hivi punde, mambo ni ya kijani kibichi. Udongo ni mzuri, una mvua, mzuri.

Hapa uko kwenye kivuli cha mvua. Ni wazi, unaweza kuona vipande vidogo vya mimea huko chini, lakini hakuna vingi sana. Tunapofikiria picha hii, kuna mambo mawili ya kufikiria.

Acha nikuulize, unafikiria nini unapotazama jangwa? Je, kuna masimulizi yoyote ya Biblia yanayokujia akilini? Sema tena. Bado sikukusikia, Bahati. Yohana Mbatizaji, mwema, akiongoza kwenye ubatizo na kisha majaribu ya Yesu, sivyo? Huenda hilo ndilo linalotujia akilini kwanza.

Lakini ngoja nifanye muunganisho mmoja mfupi. Yesu ni mwana wa Daudi, miongoni mwa majina mengine aliyona nayo. Daudi mwenyewe hutumia muda mwingi hapa nyikani, hasa anapokuwa akimkimbia Sauli.

Hili ndilo eneo ambalo anatumia muda, si hapa hapa, bali katika eneo lile lile la jumla. Kwa hivyo, Daudi anatumia muda huko nje. Yesu atakuwa nyikani atakaposhughulika na jaribu kama mwana wa Daudi.

Kusogea mashariki zaidi kunatupa hisia kidogo ya kutazama kutoka juu ya ufa hadi chini ambapo Bahari ya Chumvi iko. Hii ni nusu ya basi la watalii la ukubwa kamili hapo hapo ikiwa unataka kupata hisia ya umbali na mtazamo. Sawa? Na kisha tunaona pia Yeriko, ambayo ni jiji kubwa, bila shaka, kaskazini mwa ncha ya kaskazini ya Bahari ya Chumvi au Bahari ya Chumvi.

Huo ndio Yeriko wa kisasa pale. Hapa ndipo Yeriko ilipoandikwa katika Agano la Kale, ambapo tutasema mengi kuhusu. Hili ni jambo ambalo halipo tena.

Hii ilikuwa kambi ya wakimbizi iliyoanzishwa wakati Jordan ilipodhibiti eneo hili, na wakimbizi wa Kipalestina walikuwepo wakati huo. Tangu wakati huo Israeli imeondoa hilo. Kama unavyojua, ukifuatilia chochote kuhusu hali ya kisiasa, haya ni masuala magumu sana kuhusu maeneo ya kuishi ya Wapalestina, haki ya kurudi, na aina zote za masuala hayo.

Mtazamo mwingine mfupi tu wa Bonde la Jordan, ambalo linaelekea kaskazini zaidi. Mvua imekuwa ikinyesha. Huu ni msimu wa masika hapa.

Angalia jinsi vitu vya kijani kibichi vilivyo tofauti na baadhi ya vitu vingine ambavyo tumeviona. Na kwa njia, moja ya sababu ninasema hivyo ni kwamba mvua hainyeshi sana katika Bonde la Yordani, lakini humwagilia maji. Na mawingu yako hukusanyika tena, na unapata mvua huko Transjordan yenyewe, cha kufurahisha.

Naam, nimeruka hilo haraka sana. Tunapaswa kufanya ziara ya haraka hadi Transjordan, si kwa sababu kuna kitu chochote kinachohusiana na Agano la Kale, lakini, unajua, Petra ni muhimu ikiwa umewahi kutazama Indiana Jones. Je, unatazama Indiana Jones? Je, wewe ni shabiki wa filamu za zamani? Kwa hivyo, unajua tukio hili.

Kwa madhumuni yangu, mambo machache tu ya kuzingatia. Huu ni mji uliojengwa na watu wanaoitwa Nabataea ambao walichukua eneo hili karibu mwaka 312 KK, na wanaujenga mji huo labda kama kitovu cha biashara ya viungo. Kuna mjadala fulani kuhusu jinsi yote hayo yanavyofanya kazi.

Mambo mengi tunaweza kusema kuhusu Jiji Nyekundu. Natumai utaenda na kusafiri huko. Maelezo ya chini, kwenye sanduku langu la sabuni.

Fikiria 2010. Mungu akipenda, Gordon atachukua kundi la wanafunzi si tu kwa wiki tatu nchini Israeli, bali pia kwa wiki mbili huko Jordan. Kwa hivyo weka pesa hizo kwenye kitovu chako cha pesa na uanze kuweka akiba ya senti zako.

Mojawapo ya sababu nilizosema hivi ni kwamba nilijinyima pesa kidogo hapo. Mojawapo ya sababu ninazoonyesha hili ni kutambua jinsi eneo hili lilivyo gumu, karibu na Petra. Unaweza kupanda mlima na kuona kitu hiki kinachoitwa monasteri.

Kuna sababu nyingi kwa nini unaweza kuzungumzia zaidi kuhusu hilo. Lakini ninachotaka uone ni ugumu wa hili kwa sababu hili ndilo eneo ambalo Waedomu waliishi. Na nabii Obadia, katika sura moja ndogo, ana mambo ya kusema kuhusu Waedomu wanaofikiri wako salama sana katika mianya ya miamba yao.

Unajua nini? Wakati wao unakuja. Tutarudia picha hizi tunapozungumzia Obadia. Jambo lingine dogo la haraka.

Hapo juu, unaona nukta hii ndogo nyeupe? Hilo ni kaburi la kitamaduni la Haruni. Tena, mila ni za kufurahisha. Unajua, watu huweka vitu hivi.

Kuna aina ndogo ya msikiti huko juu. Mimi na Perry tulipanda mlima huko yapata miaka minne iliyopita. Ilituchukua kama saa nane kuamka na kurudi.

Lakini kutoka hapo, ni sehemu ya juu zaidi huko. Inaitwa Jebel Harun, Mlima wa Haruni. Na unapata maana halisi kutoka hapo kuhusu jinsi eneo hili lote lilivyo ukiwa na miamba.

Jebel Harun, Petra. Lakini tukiendelea mbele, hapa kuna mtazamo mfupi tu wa Negev. Ndiyo, nge.

Bwana ana jambo la kusema kuhusu wale walio katika Kumbukumbu la Torati 8. Unajua hilo? Pale anaposema, Nilikuongoza kupitia jangwa kubwa na la kutisha lenye nyoka wake na nge wake. Kila wakati unapogeuzwa mwamba katika sehemu fulani, unapata mmoja wa hao. Naam, ukihama kutoka kusini hadi kaskazini, kumbuka tofauti hii kwa sababu si bahati mbaya kwamba baadhi ya makabila yaliyokaa kusini zaidi huenda yalikuwa yakitazama kwa macho ya kutamani kuelekea kaskazini.

Ikumbukwe kwamba mmoja wao alitwa kabila la Dani, ambalo sehemu yake iliamia kaskazini kwa sababu walivutiwa sana na uzuri huo. Hapa tuna Bahari ya Galilaya, maji. Hapa, tuna Mlima Hermoni katika siku angavu sana.

Sio kila wakati huwa wazi hivyo, kwa sababu unaweza kuiona kutoka mbali. Dan iko kwenye vilima vya Mlima Hermoni, kwa hivyo ni wazi, kutakuwa na ugavi mwingi wa maji. Kwa kweli, utaiona hapa.

Maji ya Mto Yordani. Kuna vyanzo vinne vya maji kwenye Mto Yordani, lakini mojawapo kubwa ni Chemchemi ya Karstic huko Dani, inayotoa mamia ya maelfu ya galoni kwa sekunde moja ya maji. Kwa hivyo hapa kuna vyanzo vya maji huko Dani.

Tutakuwa na mengi zaidi ya kusema kuhusu hilo tunapozungumzia makazi ya makabila na uhamiaji wa kabila la Dani, n.k. Lakini tuna mengi zaidi ya kufanya. Nilikuambia tutarudi kwenye mistari hii ya kijani kibichi.

Kwanza kabisa, mambo machache ambayo ni muhimu katika suala la usafiri na mawasiliano, iwe ni safari za kijeshi au iwe ni safari za kibiashara. Unahitaji kuwa na maji ya kutosha. Vyanzo vya maji vinahitaji kuwepo ipasavyo, na kuna mito midogo inayotiririka kutoka kwenye vilima hivi.

Kama unavyoweza kutarajia, ikiwa mvua itanyesha kwenye miteremko ya magharibi ya vilima, kutakuwa na mito midogo inayotoka magharibi, kuelekea magharibi, hadi baharini. Pia unahitaji ardhi hata zaidi. Sasa, kuna mengi zaidi ya kusema kuhusu hilo na vikwazo vya matuta ya mchanga na mambo mengine yote, lakini kwa ujumla, uwanda wa pwani utakuwa eneo ambalo njia yako kuu itapitia.

Kwa hivyo, Barabara Kuu ya Kimataifa ya Pwani inawakilishwa na mstari huu wa kijani kibichi. Itaendelea moja kwa moja hadi Misri, kwa kweli, kuvuka Rasi ya kaskazini ya Sinai. Tunapoelekea kaskazini kwa Barabara Kuu ya Kimataifa ya Pwani, mambo yote ni sawa hadi tutakapofika hapa hapa.

Na kisha unatakiwa kusema, ee, jamani, nitavukaje Mlima Karmeli? Nasi tutazungumzia kuhusu hilo. Kuna njia kadhaa za kuvuka au kupitia Mlima Karmeli. Na kisha, ikiwa unapanda hadi Tiro na Sidoni, basi ungepanda njia hii.

Lakini njia yako kuu inaendelea kuelekea mashariki kwa sababu ni nani aliye hapa? Naam, ni kila mtu huko Mesopotamia. Na kwa hivyo safari nyingi zinazotaka kutoka Mesopotamia hadi Misri au kinyume chake zitapitia Damasko, nje ya ramani yetu, na kuja hivyo hivyo. Na hivyo ndivyo ilivyo.

Hata hivyo, huko Transjordan, pia tuna njia kuu. Itavunjika hapa na kuelekea kusini moja kwa moja. Sehemu zake hapa chini katika maandishi ya Biblia zinaitwa Barabara Kuu ya Mfalme.

Hesabu sura ya 21 inataja Barabara Kuu ya Mfalme. Tutakapofika kwenye sehemu hiyo ya Maandiko, tutajifunza hilo zaidi kidogo. Sasa, kuna matatizo mengine zaidi kuhusu njia hii, ambayo ni Barabara Kuu ya Transjordan.

Kwa kweli ina matawi mawili, lakini usijali kuyahusu kwa sasa. Usijali kuyahusu kwa sasa. Tunataka tu kutambua kwamba tuna njia kuu ya kaskazini-kusini, ambayo inahusiana na biashara ya viungo, na nitasema zaidi kuhusu hilo baada ya muda mfupi.

Kuunganisha hizo mbili ni njia muhimu sana inayovuka hapa. Tena, tutarudi kwenye hilo, lakini usilisahau sasa. Tambua kwamba kutakuwa na njia kuu za kutoka njia hii ya kimataifa hadi njia hii ya kimataifa.

Usafiri wa ndani. Tuseme wewe ni baba mkuu. Tuseme wewe ni Ibrahimu.

Tuseme umeingia tu katika nchi hiyo, na tazama, unafika Shekemu, au Shekemu, na Bwana anakuongoza. Nenda Betheli. Hiyo ni sawa, hapo hapo.

Unapita Salemu. Sio Yerusalemu bado. Nenda Hebroni, na unashuka hadi Beersheba.

Uko kwenye kile kinachoitwa Njia ya Mababa wa Mitume. Ni picha niliyokuonyesha ya matuta ambayo yalikuwa na barabara ya kisasa kando yake. Hiyo inafuata Njia ya Mababa wa Mitume, na inaitwa hivyo, lakini pia njia ya ukingo kwa sababu inafuata moja kwa moja juu ya ukingo.

Je, hilo linaeleweka? Najua ninaendelea haraka sana leo. Je, tunaendelea vizuri? Tunaendelea vizuri. Sawa, mambo machache tunayohitaji kusema kuhusu biashara na biashara inayojitokeza katika eneo hili.

Tena, nchi kati ya, daraja la nchi kavu, weka wazo hilo akilini mwako kila wakati. Ni wazi, kama ilivyo katika nchi yetu, iwe uko Pwani ya Magharibi au Pwani ya

Mashariki, jamii zako kubwa zaidi, jamii zako zenye watu wengi zaidi, vituo vyako vya utamaduni, labda, vimejengwa kuzunguka njia kuu za usafiri, za kijeshi na za kibiashara. Na jeshi ni wazi litakuwa ndilo ambalo litakuwa na bendera nyekundu na vitisho kila wakati.

Kuhusu, hasa, Barabara Kuu ya Transjordan na baadhi ya miunganisho ambayo sijaitaja inayopitia Negev na kuvuka nchi kati yake, suala letu kuu litakuwa biashara ya viungo. Tuna tabia ya kufikiria viungo kama, oh, vitu vidogo vya kupendeza vilivyo kwenye rafu yetu, na hufanya chakula chetu kuwa cha kufurahisha kula. Viungo vina umuhimu mkubwa zaidi katika nyakati za kale.

Kwanza kabisa, kama ninavyoamini unajua kama umesikiliza mihadhara au mahubiri yoyote kuhusu hili, ni vihifadhi. Ni muhimu sana kwa eneo lote la ulaji wetu wa chakula na uhifadhi wa chakula. Lakini pili, muhimu vile vile, vilitumika katika ibada, ibada za kidini, ibada za mazishi, na vihifadhi kwa namna hiyo pia.

Kwa hivyo, fikiria hili kama utamaduni unaoambatana sana na sherehe zao za kidini na ibada zao za kidini. Viungo, ubani, vitu hivyo vyote vitachukua jukumu kubwa humo. Naam, ni wazi, kama nilivyosema hapo awali, bahari sio njia yetu kuu ya trafiki, kwa hivyo ngamia anakuwa, kama ninavyoona, meli ya jangwani.

Kuna mengi ya kusema kuhusu ngamia. Wameundwa kikamilifu kusafiri jangwani. Sitasema zaidi kuwahusu sasa.

Mazao ya ardhi pia ni muhimu sana kwetu, na nadhani mna haya yote kulingana na yale niliyoweka kwenye tovuti ya Blackboard, kwa hivyo tutayapitia haraka mara kwa mara katika Maandiko, na ikiwa hatuna muda wa kusoma Kumbukumbu la Torati 11 asubuhi ya leo, nendeni mkaisome kwa sababu itakuwa muhimu. Mnaona ahadi ya Mungu ya nafaka, divai mpya, na mafuta.

Cha kufurahisha ni kwamba, nafaka, neno la Kiebrania la mkate, ni lehem, mara nyingi hutafsiriwa kama chakula kwa sababu hiyo hutengeneza sehemu kubwa ya kile ambacho watu walikula. Inakadiria kwamba mtu angekula takriban nusu kilo ya nafaka kwa siku. Pia inakadiria kwamba wanawake walipokuwa wakisaga nafaka, iliwachukua kama saa tatu kuandaa chakula cha kutosha kwa familia nzima ya ukubwa wa kawaida.

Sawa, moja ya aina ya vitu vya kusaga kwa mkono. Kwa hivyo, inapozungumzia kusaga nafaka, unajua, inapozungumzia katika Mithali kuhusu mwanamke anayesaga nafaka hiyo kwa uaminifu, anatumia muda mwingi kuifanya—saa tatu kuitunza familia ya kawaida.

Divai, divai pia vilikuwa muhimu, na ninabainisha sababu zake. Kisafishaji maji, chuma, na lishe. Mafuta ya zeituni, vema, zeituni ilikuwa aina ya mti wa ajabu wa

Mashariki ya Karibu ya kale katika eneo la Mediterania kwa sababu ilitumika kwa mambo mengi, mengi tofauti.

Tulitaja upako hapo awali, madhumuni ya kidini. Pia, kama zeri kwa ngozi, madhumuni ya dawa, chakula, mafuta, na wanyama walikula massa pia. Maandiko pia yanataja makundi makubwa ya ng'ombe, hasa katika eneo la kaskazini na mashariki mwa Bahari ya Galilaya.

Tunajua sasa kama Milima ya Golani. Na kwa sababu ya wakati huo, sitazungumzia kwa undani yaliyotokea kwa miti. Inapandwa tena, lakini kulikuwa na karne nyingi ambapo ilibakwa sana, kwa kusikitisha.

Kweli, hili ni eneo la pembezoni, na ninataka kurejea Kumbukumbu la Torati sura ya 11, ambayo tutafunga nayo leo. Nimekupa chati ndogo mwishoni mwa hotuba hii kuhusu watu wa kihistoria wanaozunguka, lakini nimezungumzia kuwahusu. Unaweza kuzipata, lakini hebu tuangalie kwa ufupi Kumbukumbu la Torati 11, na kama nilivyosema, tutafunga na hili.

Kuanzia mstari wa 10, nchi unayoingia kuichukua si kama nchi ya Misri mlikotoka, ambapo mlipanda mbegu zenu na kuzimwagilia kwa miguu. Walikuwa na mifereji midogo, unajua, na mifereji, kulikuwa na mifereji ya umwagiliaji kando ya Mto Nile. Zifunge kwa daraja dogo la matope, na uzifungue kwa mguu wako.

Nchi unayovuka Yordani kuimiliki ni nchi ya milima na mabonde. Unapata picha ya hilo sasa? Nchi ya milima na mabonde. Vinywaji vinanyesha kutoka mbinguni.

Ni nchi ambayo Bwana Mungu wako anaitunza. Macho ya Bwana Mungu wako yanaiangalia daima tangu mwanzo wa mwaka hadi mwisho. Sasa, haya ndiyo mambo muhimu yanayokuja.

Kama mkitii kwa uaminifu amri ninazowapa leo za kumpenda Bwana Mungu wenu na kumtumikia kwa moyo wenu wote na roho zenu zote, basi nitanyesha mvua katika nchi yenu kwa wakati wake, mvua ya vuli na masika. Kwa maneno mengine, mvua za mapema ili kuivunja ardhi kavu ili waweze kupanda mbegu, na kisha mvua za mwisho ili kutoa nguvu kidogo kwa mazao hayo ili kuyafanya yawe sawa wakati wa mavuno. Hizo ni ahadi za Mungu.

Ili mpate kukusanya divai mpya na mafuta yenu. Nitawapa ng'ombe wenu nyasi mashambani; mtaliwa na kushiba.

Na kisha mstari wa 16, jihadharini, msije mkashawishika kugeuka na kuabudu miungu mingine na kuisujudia. Hapo hasira ya Bwana itawaka dhidi yenu, naye atafunga mbingu ili mvua isinyeshe na ardhi isitoe mazao, nanyi mtaangamia hivi karibuni kutoka katika nchi nzuri ambayo Bwana amewapa. Tutakuwa na mengi ya kusema

kuhusu maana ya neno linaloitwa ruzuku ya ardhi tunapoanza kuzungumza kuhusu Ibrahimu.

Lakini kwa sasa, nadhani tunahitaji kuacha. Kwa hivyo Shabbat Shalom. Chukua chati hizi zilizobaki mwishoni.

Jua tu makundi ya watu yaliyopo. Wako wazi kabisa. Na asante kwa kukaa nami.

Katika saa moja, tumefanya hivyo.